

Faste arbejdssteders indretning

At-vejledning A.1.9

Marts 2003

Erstatter At-meddelelse nr. 1.01.1 af juni 1996

1. Faste arbejdssteder

Vejledningen oplyser om reglerne for faste arbejdssteders indretning.

Reglerne gælder for virksomheder med ansatte, som fx industri-, handels- og kontorvirksomheder, skoler, hospitaler og andre institutioner.

Reglerne omfatter virksomhedens bedriftsområde.

Virksomhedens bedriftsområde omfatter alle bygninger, bedriftsanlæg mv., som virksomhedens ansatte har adgang til som led i deres arbejde, og arealer i umiddelbar tilknytning hertil. Hvis arbejdet udføres uden for virksomhedens bedriftsområde, er arbejdet ikke omfattet af bekendtgørelsen om faste arbejdssteders indretning. Fx er en hjemmesygeplejerske og en håndværker, der udfører arbejde i private hjem, ikke omfattet af reglerne.

På landbrug, skovbrug og i gartnerier gælder reglerne dog kun for virksomhedens bygninger og bedriftsanlæg samt arealer i umiddelbar tilknytning hertil.

Det samme gælder anden virksomhed, hvis område er meget udstrakt eller spredt beliggende.

Reglerne indeholder krav til bedriftsområdets forsvarlige indretning, bl.a. med færdselsveje, krav til bygninger mv., arbejdsrum, den enkeltes arbejdsplads, inventar, temperaturforhold, ventilation, belysning, vedligeholdelse og rengøring samt velfærdsforanstaltninger. (1)

Virksomhedens sikkerhedsorganisation skal inddrages i planlægningen og indretningen af faste arbejdssteder. (11, 16)

1.1. Forholdet til bygningsreglementet

Arbejdstilsynet stiller ikke andre bygningsmæssige krav end dem der stilles i bygningsreglementet hvis

- arbejdsprocessen ikke har en afgørende betydning for bygningens udformning eller dens indretning - fx kontorbygninger og butikker
- og hvis bygningen er opført eller væsentligt ombygget med en byggetilladelse udstedt efter 1. maj 1986.

De bygningsmæssige krav for sådanne bygninger, der er opført eller væsentligt ombygget med en byggetilladelse udstedt i perioden 1. maj 1986 til 1. april 1995, findes i bygningsreglementet af 1982. De bygningsmæssige krav for bygninger, der er opført eller væsentligt ombygget efter 1. april 1995, findes i det gældende bygningsreglement.

At Arbejdstilsynet ikke stiller andre krav til disse bygninger, betyder, at Arbejdstilsynet kun giver påbud, hvis Arbejdstilsynet vurderer, at der på arbejdsstedet er forhold, der afviger væsentligt fra bygningsreglementet, eller som der ikke er bestemmelser om i dette reglement.

Virksomhedens sikkerhedsorganisation skal inddrages af arbejdsgiveren i forbindelse med ansøgning om dispensation fra bygningsreglementet, hvis denne dispensation har indflydelse på arbejdsmiljøet og vedrører nyopførelser eller væsentlige ombygninger af arbejdsstedet.

Gives der dispensation ved nyopførelser eller ved væsentlige ombygninger af arbejdsstedet, anbefaler Erhvervs- og Boligstyrelsen og Arbejdstilsynet, at byggemyndigheden medsender en kopi af denne dispensation til arbejdsgiveren med henblik på, at arbejdsgiveren videregiver den til sikkerhedsorganisationen.

Hvis arbejdsprocessen vurderes at have en afgørende betydning for bygningens udformning eller indretning, giver Arbejdstilsynet påbud efter reglerne om arbejdsstedets indretning. Eventuelt påbud vil altid blive givet, så

minimumskravene i bygningsreglementet er opfyldt for så vidt angår bygningsmæssige krav.

2. Bedriftsområdet

Bedriftsområdet skal være forsvarligt indrettet under hensyn til arbejdet og aktiviteterne, der foregår i området. Det gælder både det indendørs og det udendørs område, bygninger, færdselsveje, installationer, tekniske anlæg mv. på området. Bygninger mv. skal være forsvarligt vedligeholdt.

Tekniske anlæg og hjælpemidler, installationer mv., som fx kedelanlæg, trykflasker og kemikalier, skal placeres og opstilles forsvarligt, så der i tilfælde af uheld er mindst mulig fare.

I områder, hvor der er risiko for, at genstande falder ned, skal der foretages passende sikkerhedsforanstaltninger, fx afspærring, afskærmning eller overdækning.

Områder, hvor der er fare for fald eller nedstyrtning, skal sikres med indhegning, overdækning, rækværk eller anden passende sikkerhedsforanstaltning. Det kan fx være maskinanlæg og forbrændingsanlæg.

Der skal i fornødent omfang være opsat skilte, som giver oplysning eller advarsel om forhold, der har betydning for sikkerheden og sundheden.

Hvis der kan opstå særlige faresituationer på virksomheden, skal der findes alarmsystemer, som fx brand- eller gasdetektorer, der advarer om faren på en hensigtsmæssig måde.

Der skal være forsvarlig mulighed for flugt og redning af personer under hensyn til risikoen for brand eller ulykker. (2, 12, 15, 16)

2.1. Indendørs- og udendørsarbejde

Arbejde, der ikke efter sin art er udendørs, skal foregå indendørs, medmindre det vil være åbenbart urimeligt eller uhensigtsmæssigt. Det kan være tilfældet ved arbejde med store konstruktioner, som på skibsværfter.

Det accepteres dog, at også andre arbejdsopgaver er henlagt til det fri, hvis de

udføres lejlighedsvist og kortvarigt af den ansatte. Som eksempel herpå kan nævnes, at den ansatte foretager rensning af redskaber o.l., som den ansatte selv har haft i brug, eller vask af sin tjenestebil udendørs. Er en ansat imidlertid beskæftiget med arbejde af denne art i større omfang, skal det foregå i forsvarlige arbejdsrum.

Ved arbejde, der foregår udendørs i længere perioder, skal der findes foranstaltninger til beskyttelse mod vejrliget i det omfang, det er rimeligt. Det kan fx være telt, halvtag eller skur. Det kræves ikke, at sådanne foranstaltninger opfylder kravene til arbejdsrum.

2.2. Bygninger og bedriftsindretninger

Bygninger og bedriftsindretninger, herunder tekniske anlæg og installationer, tunneler og læsseramper, skal være konstrueret og indrettet forsvarligt under hensyn til deres anvendelse.

De skal vedligeholdes, så forholdene til stadighed er forsvarlige. Man skal herunder være opmærksom på, at bærende konstruktioner kan svækkes eller ødelægges, hvor der anvendes ætsende stoffer e.l., og hvor der udvikles megen fugtighed.

2.3. Adgangsveje mv.

Bygningsdele, bedriftsindretninger, tekniske anlæg, installationer o.l. skal i nødvendigt omfang være udstyret med forsvarlige adgangsveje og arbejdsplatforme, hvis de regelmæssigt eller tilbagevendende skal være tilgængelige for eftersyn, rensning eller justering.

Adgangsveje og arbejdsplatforme skal udformes, så redskaber og tekniske hjælpemidler kan medtages og bruges i det omfang, det er nødvendigt.

I særlige tilfælde accepteres det, at adgangsveje udformes som lejdere. Lejdere skal være hensigtsmæssigt indrettet og sikret mod personnedstyrning.

2.4. Døre, porte mv.

Døre, porte og lemme skal findes i tilstrækkeligt antal og have en passende størrelse. De skal

have en forsvarlig placering i forhold til kørende færdsel og de enkelte arbejdspladser.

Døre, porte og lemme skal være lavet af forsvarlige materialer og udformes og indrettes, så de let kan åbnes, lukkes og passeres uden risiko, fx ved at

- gennemsigtige døre har en afmærkning i øjenhøjde
- svingdøre og -porte er gennemsigtige eller har gennemsigtige fyldninger
- gennemsigtige materialer i døre mv. er splintfrie eller sikret på anden måde
- skydedøre er udstyret med en sikkerhedsanordning, der forhindrer dem i at glide ud af skinnerne og vælte
- døre, porte og lemme, der åbnes opad, er udstyret med en sikkerhedsanordning, der hindrer, at de utilsigtet lukkes
- mekaniske døre og porte har en føleliste eller anden sikkerhedsanordning, der hindrer, at personer kommer i klemme, og har et tilgængeligt nødstop og kan åbnes manuelt eller eventuelt ved, at de åbner automatisk ved strømsvigt.

2.5. Ventilation

I hvert arbejdsrum skal der være tilstrækkelig tilførsel af frisk luft uden generende træk. Tilførslen skal sikre frisk luft på arbejdsstedet og er som udgangspunkt et krav om komfort. Tilførslen skal imidlertid også fjerne fx mindre, spredte forureninger fra mennesker og materialer. Er tilførslen af frisk luft gennem vinduer ikke tilstrækkelig, skal tilførslen ske ved mekanisk ventilation.

Udvikles der på arbejdsstedet forurening fra en arbejdsproces, skal forureningen fjernes med en mekanisk udsugning, der er forsynet med en kontrolanordning. Samtidig skal der tilføres frisk erstatningsluft af passende temperatur. (3, 8, 9)

2.6. Færdselsveje og -arealer

Der skal være tilstrækkeligt med færdselsveje og -arealer på arbejdsstedet.

Færdselsvejene skal have en sådan bredde, frihøjde og beskaffenhed, at færdselen kan foregå uhindret og uden fare for sikkerheden. Færdselsvejene bør således være plane, uden

huller og fremspring, der kan frembyde risiko for at falde eller besværliggøre færdselen.

Færdselsvejene skal være dimensioneret i forhold til antallet af brugere og således, at de kan benyttes til transport af varer og materialer. Der skal være plads til at bruge nødvendige tekniske hjælpemidler til transporten, herunder den plads, der kræves, for at hjælpemidlerne kan bruges sikkert. Hvor der skal foregå manuel transport, fx ved hjælp af palleløftere, skal hældninger på færdselsveje undgås og må for så vidt angår interne færdselsveje ikke overstige 1:50. Ved eksterne færdselsveje på arbejdspladsen, hvor der udføres manuel håndtering og transport af dagrenovation, accepteres under visse betingelser stigninger mellem 1:10 og 1:4 for eksisterende færdselsveje.

Færdselsveje og -arealer skal være placeret og indrettet forsvarligt i forhold til de øvrige aktiviteter på stedet, navnlig således, at

- færdsel og transport ikke udsætter personer beskæftiget ved andet arbejde for at blive påkørt eller ramt af materialer
- der på færdselsveje og -arealer ikke er risiko for at blive ramt af noget fra produktionen. Der må således ikke være færdselsveje under automatisk styrede kraners arbejdsområder
- der om nødvendigt er truffet foranstaltninger for at undgå sammenstød. Det gælder både mellem transportmidler indbyrdes og mellem transportmidler og gående færdsel. Kørende og gående færdsel bør om nødvendigt tilstræbes at holdes adskilt, herunder skal færdselsveje for køretøjer placeres i en passende afstand fra døre, porte, passager for gående færdsel, korridorer, trapper o.l.

Andre forholdsregler for at undgå sammenstød kan være tydelig markering eller skiltning, lydsignaler, følere og automatisk stopfunktion.

Færdselsveje og -arealer, der er hævet til andet niveau, fx indskudte dæk, gallerier og platforme, skal være forsynet med passende værn, fx autoværn, rækværk og trappegelænder. Værnet skal yde effektiv beskyttelse mod nedstyrtning

og udskridning. I visse situationer, hvor værnet umuliggør uhindret færdsel, fx ved læsseramper, skal der anvendes tydelig markering.

Udendørs færdselsveje skal indrettes hensigtsmæssigt under hensyn til vejrliget, herunder sne, frost og regn, så de nemt kan holdes forsvarlige og fremkommelige under alle forhold.

Hvis der er porte eller døre, som hovedsageligt bruges af kørende færdsel, kan det være nødvendigt, at der til den gående færdsel enten er en særlig passage, eller at der i umiddelbar nærhed af porten er en dør, der altid er frit passabel. (15, 16, 18, 19, 20)

2.7. Førstehjælpsudstyr

På arbejdssteder skal der, afhængigt af arbejdets art og forholdene i øvrigt, findes tilstrækkelige mængder af egnet ildsluknings-, rednings- og førstehjælpsudstyr. Udstyret skal anbringes hensigtsmæssigt i forhold til de enkelte arbejdspladser.

Udstyret kan for eksempel bestå i:

- Øjenskylleflasker, hvor der er risiko for at komme i kontakt med stoffer og materialer, som det er vigtigt at få fjernet hurtigt fra øjnene
- Ildslukningsudstyr, hvor der er risiko for brand ved arbejdsprocesserne
- Nødbruser, hvor der er risiko for at blive oversprøjtet med brændende eller meget varme væsker, samt hvor der er risiko for at komme i kontakt med stoffer og materialer, som det er vigtigt at få fjernet hurtigt fra øjne eller huden på kroppen
- Forbindingskasse på alle arbejdssteder
- Redningsudstyr i form af personlige værnemidler til brug for redningsmandskab eller nødhejs (hejseværk) ved arbejde i brønde mv.

Hvor det er nødvendigt for at kunne yde en forsvarlig førstehjælp, skal der findes særlige førstehjælpslokaler, der er indrettet og udstyret hertil. Det kan fx være tilfældet, hvis der er tale om en større virksomhed med risikofyldt arbejde, og der er lang transporttid til skadestue/læge.

3. Arbejdsrummet i øvrigt

Et arbejdsrum skal være isoleret mod udefrakommende fugt, kulde og varme og mod støj og vibrationer.

Ved placering af arbejdsprocesserne i rummet skal det sikres, at de ansatte ikke bliver udsat for unødige påvirkninger fra stoffer og materialer, ildelugt, støj, vibrationer mv. fra andre arbejdsprocesser, så eventuelle særlige sikkerheds- eller sundhedsmæssige risici imødegås mest muligt.

Et arbejdsrum skal have passende gulvareal, rumhøjde og rumindhold. Rummet skal have tilgang af dagslys og udsyn til omgivelserne. Gulvarealer skal helst være i samme niveau og uden buler eller huller. Gulvbelægningen skal have en passende hårdhed og skridsikkerhed.

Overfladerne på gulve, vægge og lofter skal være rengøringsegne. (3, 4, 5, 6, 13, 15)

4. Arbejdspladsen i øvrigt

Hvis arbejdet uden ulempe kan udføres siddende, skal der være en hensigtsmæssigt indrettet arbejdsplads til den enkelte, hvor inventar, hjælpemidler og materialer er anbragt hensigtsmæssigt med mulighed for sikre og forsvarlige arbejdsstillinger og -bevægelser.

Ved stående og gående arbejde bør der være adgang til siddeplads, når arbejdet afbrydes.

Arbejdsborde, stole mv. skal passe til den person, der bruger dem. Hvis flere personer skal bruge det samme inventar, skal inventaret i fornødent omfang være indstilleligt. (17)

5. Spise-, toilet- og bedefaciliteter mv.

På arbejdsstedet skal der være toilet, håndvask, spiseplass, hvis der er spisepauser under arbejdet, med adgang til forsvarlig opbevaring af medbragt mad og drikke og adgang til frisk drikkevand, adgang til benyttelse af telefon og andre forsvarligt indrettede velfærdsforanstaltninger i tilstrækkeligt omfang.

Antallet af velfærdsforanstaltninger, og hvilke

der skal være til rådighed, er afhængigt af antallet af ansatte samt arbejdets og aktiviteternes art på virksomheden. Fx skal der være baderum, hvis arbejdet er tilsmudsende, fysisk anstrengende eller vådt, eller medfører risiko for forurening med materialer, der kan være smittefarlige m.v., eller som bevirker, at det er vigtigt at få fjernet dem fra huden, eller hindre yderligere spredning. (10, 14)

6. Handicappede

Der skal i givet fald tages hensyn til handicappede arbejdstageres behov for særlig indretning af arbejdsstedet. Dette gælder især for døre, adgangsveje, trapper, bruserum, håndvaske, toiletter og de arbejdspladser, der benyttes direkte af handicappede arbejdstagere.

7. Hensyn til ikke-rygere

Der skal træffes passende foranstaltninger til beskyttelse af ikke-rygere mod gener fra tobaksrøg i forbindelse med spise- og hvilepladser. Hvor der i et arbejdsrum ryges jævnt dagen igennem, kan det herudover være nødvendigt at etablere mekanisk ventilation for at sikre en tilstrækkelig tilførsel af frisk luft. For offentlige virksomheder gælder der skærpede krav i medfør af anden lovgivning. (3, 8, 14)

8. Regler om andre arbejdssteder

Der gælder andre regler for skiftende arbejdssteder, der udføres uden for virksomhedens bedriftsområde, fx hjemmehjælp, transportarbejde, og for bygge- anlægsarbejde samt for ansattes arbejde i eget hjem.

Herudover er der særlige regler om indretning af visse arbejdssteder, fx om skærmarbejde og arbejde med kræftfarlige stoffer og materialer. (1)

Jens Jensen

Læs også Arbejdstilsynets vejledninger om:

- [\(1\) Regler for indretning af arbejdssteder](#)
- [\(2\) Flugtveje og sikkerhedsbelysning på faste arbejdssteder](#)
- [\(3\) Indeklima](#)
- [\(4\) Rengøring og vedligeholdelse](#)
- [\(5\) Faldrisiko på gulv](#)
- [\(6\) Kunstig belysning](#)
- [\(8\) Ventilation på faste arbejdssteder](#)
- [\(9\) Recirkulation](#)
- [\(10\) Gravides og ammendes arbejdsmiljø](#)
- [\(11\) Virksomhedernes sikkerheds- og sundhedsarbejde](#)
- [\(12\) Udgangsforhold i forbindelse med faste arbejdssteder](#)
- [\(13\) Temperaturer i arbejdsrum på faste arbejdssteder](#)
- [\(14\) Velfærdsforanstaltninger på faste arbejdssteder](#)
- [\(15\) Arbejdsrum på faste arbejdssteder](#)
- [\(16\) Planlægning af faste arbejdssteders indretning](#)
- [\(17\) Inventar på faste arbejdssteder](#)
- [\(18\) Maskiner og maskinanlæg](#)
- [\(19\) Manuel håndtering og transport af dagrenovation mv.](#)
- [\(20\) Løft, træk og skub](#)

Læs også branchearbejdsmiljørådenes vejledninger mv.

Branchearbejdsmiljørådenes vejledninger kan findes på www.bar-web.dk